

NÄR JAG FÖLL FÖR PER GUNNAR EVANDER

På skrivbordet bredvid min dator ligger en folder från Evandersällskapet. Den har en bild av författaren som ung. Runt hans vackra huvud finns titlarna på några av hans romaner: *Härlig är jorden, Himmelriket är nära, Bäste herr Evander, I min ungdom speglade jag mig ofta*. Jag har läst dem allihop. *I min ungdom speglade jag mig ofta*, vilken kom ut 2005, läste jag sommaren 2007. Senare samma år skrev jag en novell inspirerad av denna fascinerande roman. En orsak till att jag skrev novellen var att jag väl känner den miljö i vilken Evanders roman utspelar sig, nämligen Bärsjön med omnejd i det östgötska Kolmården, där jag tillbringade min barn- och ungdoms heta somrar.

Per Gunnar Evander lärde jag känna på 1960-talet, när jag läste litteraturhistoria vid Stockholms högskola. Han dök upp på den litterära stjärnhimlen tillsammans med en grupp andra svenska författare som kom att stå mitt hjärta nära: Lars Gustavsson, P.C. Jersild och P.O.Enqvist. Jag ska avstå från att försöka jämföra dem. Var och en tilltalade mig på sitt speciella sätt. Men i ett avseende överträffades dessa tre av Per Gunnar Evander: han var snyggast. Inte att undra på att han i sin ungdom ofta speglade sig! Dessutom inbillade jag mig att han talade med en lite sjungande ovensjödialekt, samma som min pappa, född i Storvik i Gästrikland, och vars språkmelodi var som musik i mina öron.

Jag läste dem i den ordning de kom ut, P.G.E:s romaner, och jag hungrade ständigt efter fler. Vad var det då jag älskade hos denne författare? Ja, kanske var det sådant som Thomas Almqvist, Norrköping, skriver i sin inbjudan till Evandersällskapet, där jag sedan sommaren 2011 är medlem: ” Han kan som ingen annan författare beskriva smärta och förtärande längtan”. Och hos honom ”finns ett vemod och en värnlöshet, som på något sätt känns ursvenskt”. Jag vet inte om det kändes ursvenskt då. Kanske. Men vilken ung litteraturälskande kvinna på 60-talet kunde motstå smärtan, längtan, vemodet och värnlösheten hos denne vackra författare? Lars G., P.C. och P.O. må förlåta!

Men det var någonting annat också hos Evander som fångade mig, något jag skulle vilja kalla för vardagligheten eller vanligheten, som ändå aldrig blir trivial. Så här är eller kan livet verkligen vara. Faktiskt ganska hopplöst, emellanåt. Och vad gör man då? Tja, man tar till det man kan. Och det gör Evanders gestalter, vilket gör dem mänskliga och möjliga att identifiera sig med.

Tidigt lärde jag mig också uppskatta författarens förkärlek för skrönor. Ibland misstänkte jag honom rent av för att skriva ner sina skrönor först och sedan försöka fantisera ihop en historia runt dem. Jag minns en oemotståndlig begravningsscen från romanen *Se mig i mitt friska öga* (1980), där en av

begravningsgästerna tappar ner sin handväska på kistlocket efter det kistan sänkts ner i graven. Ett mycket listigt sätt att, om inte betvinga döden, så åtminstone jävlas lite med den.

Samma tema dyker upp i *I min ungdom speglade jag mig ofta*, där fiskargubben Eskil ber bokens berättarjag följa med in till stan för att besöka en begravningsbyrå. Eskils ärende där är att provligga en kista, av begravningsentreprenörens beredvillighet att döma, en återkommande ceremoni. Det tar sin tid och berättaren får vänta tills Eskil är klar. Inga onödiga frågor ställs emellertid. Eskil är nöjd. Döden är lurad än gång och de två vännerna åker hem till Bärsjön med väl förrättat värv.

P.G. Evander försvann ur mitt liv någon gång på 1980-talet. Visserligen tänkte jag ofta på honom men jag uppfattade hans tystnad som ett medvetet val: han hade lämnat mig, skrivit färdigt helt enkelt. Så kom *I min ungdom...* och plötsligt fanns han där igen, min ungdoms favorit. Och jag kände igen honom. Jag läste *Plötsligt medan dimman lättar* i Cirkelns regi samt *Mörkrets leende* på eget initiativ. Jo, han var sig lik men han hade djupnat och kanske blivit ännu lite vemodigare men också lite fränare. Fränheten är också påtaglig i Sällskapets julklappsbok *Anteckningar från ett obekvämt privatliv*, en underbar samling små korta texter.

Gammal kärlek rostar aldrig. Har man tur överlever den både tid och svårigheter. Som medlem i Evandersällskapet har jag fått tillfälle att återuppta min bekantskap med Per Gunnar Evander. Just nu umgås jag med fysikläraren och hans son i *Fysiklärarens sorgsna ögon* och jag ser fram emot att diskutera den under Sven Trolldals inspirerande ledning.

Jag hoppas Per Gunnar Evander kommer att förse oss med fler nya böcker. Han är älskad, inte bara för sin vackra ungdoms skull utan också, och i synnerhet, för sitt personliga och alldeles lysande sätt att gestalta det som vi alla har känt.

Birgitta Sköld, februari 2012